

Program för avfallshantering i det offentliga rummet

Innehåll

Program för avfallshantering i det offentliga rummet	1
Inledning	3
Förvaltningarnas och bolagets arbete idag.....	3
Daglig skötsel och tömning av skräpkorgar.....	3
Solcellskomprimerande skräpkorgar	3
Källsortering i stadsmiljö.....	4
Svensk rekommendation för källsortering	5
Mobil återbrukscentral Pop-up Återbruk	6
Automatisk miljöstation.....	7
Mobila miljöstationen	7
Nedskräpning	8
Stadsdelsförvaltningarna	10
Avfallsplanen	10
Utmaningar	10
Det förebyggande arbetet	11
Information till skolorna	11
Vi håller Rent-kampanjen – Skräpplockardagarna	11
Skolklasser städar.....	12
Lek och prick-affär.....	12
Kommunikation	13
FTI – Insamling och producentansvar	13
Återvinningsstationer	13
Framtiden	14
Specifika utvecklingspunkter.....	14

Inledning

På Kommunfullmäktiges uppdrag har Trafikkontoret, Stockholm Vatten Avfall AB och Miljöförvaltningen tillsammans med stadsdelsförvaltningarna tagit fram detta program för avfallshantering i det offentliga rummet.

Programmet beskriver hur de olika förvaltningarna idag arbetar mot nedskräpning och för att öka källsorteringen på allmän platsmark, så som parker, torg och gator, i Stockholm. Hur det förebyggande arbetet mot nedskräpning ser ut, vilka utmaningar som finns i arbetet, på vilket sätt staden kommunicerar kring avfallshantering och specifika utvecklingspunkter inför framtiden.

Förvaltningarnas och bolagets arbete idag

Daglig skötsel och tömning av skräpkorgar

Trafikkontoret som har hand om gatumarken, dvs gator och torg, samt de kommuncentrala parkerna och stadsdelsförvaltningarna som har hand om parkmarken hanterar stora mängder skräp dagligen. Förutom daglig skötsel och städning av gatumark och parkmark så tömmer förvaltningarnas entreprenörer ca 11 000 skräpkorgar, där skräpet oftast är osorterat och går till förbränning. Många av de skräpkorgar som idag finns utställda på gator eller uppsatta på stolpar är för små, dessutom inte anpassade för dagens vanor att köpa med sig mat i olika typer av förpackningar. Därför finns en långsiktig plan att byta ut dessa korgar mot större skräpkorgar. På det sättet behöver antalet tömningar av dessa skräpkorgar inte öka.

Solcellskomprimerande skräpkorgar

Stockholms stad har länge och målmedvetet arbetat med stadsmiljöfrågorna för att kunna växa på ett långsiktigt hållbart sätt och värna om de kvaliteter som utgör grunden för staden.

Stockholmarna blir allt fler – snart är vi en miljon invånare bara i Stockholms stad. Samtidigt som vi blir fler måste vi minska vår miljöbelastning. Det ställer stora krav på smarta system för exempelvis trafik, energianvändning och avfallshantering.

Stockholms stad har som mål att få ner antalet transporter vid tömning av skräpkorgar och därmed sänka koldioxidutsläppen för arbetsmomentet. Trafikkontoret, Södermalm, Östermalm, Norrmalm, Kungsholmen, Bromma, Farsta, Hägersten-Liljeholmen och Skärholmens stadsdelsförvaltningar avser därför köpa och hyra

skräpkorgar som komprimerar avfallet samt drivs av förnybar energi till den offentliga utomhusmiljön.

Källsortering i stadsmiljö

Under 2015 startade ett projekt med placering av källsorteringssystem i stadens parker, badplatser och torg. Försöket innefattade källsorteringsmoduler på 18 st platser och projektet kommer att utvärderas under hösten 2016. Under försöket har två mätningar av det sorterade skräpet gjorts för att se vilken typ av system som får bäst resultat i mängd källsorterat skräp samt rätt typ av skräp (fraktion) i rätt behållare. Syftet med försöket är att få mer kunskap om vad som kan hjälpa till att få medborgare att sortera rätt. Det ska vara lätt att göra rätt och målsättningen är att fler människor ska källsortera sitt skräp i stadsmiljön.

De platser som valdes för källsorteringsmodulerna var:

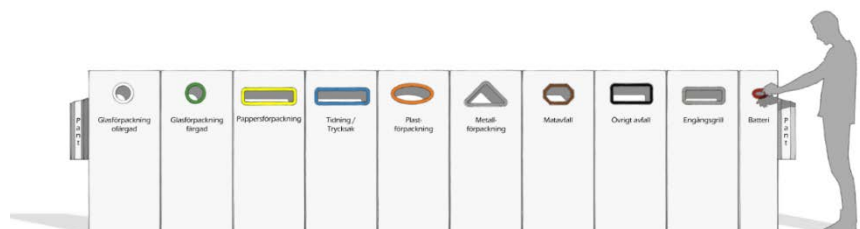
Kungsholms strandstig
Medborgarplatsen
Kungsträdgården
Hornsbergsstrand
Nytorget
Raoul Wallenbergs Torg
Hässelby torg
Tessinparken
Norrmalmstorg
Humlegården
Maltesholmsbadet
Ängbybadet
Husby gård
Rålambshovsparken
Sätrastrandsbadet
Eggeby Gård
Hökarängsbadet

Svensk rekommendation för källsortering

Källsortering av avfall sker på många platser. Vi källsorterar i den privata bostaden, i flerfamiljshus, i FTI:s (Förpacknings- och tidningsinsamlingen) behållare, på återvinningscentralen, på arbetsplatsen, på flygplatsen, i stadsmiljö, fler exempel finns. Målet är att källsortera i så hög grad som möjligt och att fraktionerna ska bli så rena som möjligt. För detta krävs god kommunikation så att rätt sak hamnar i rätt fraktion.

Hittills har det inte funnits något enhetligt system i landet för hur de olika fraktionerna ska beskrivas och kommuniceras. Här avses symboler, färger bilder och text. Ett exempel är färgkodningen för fraktionerna, den kan vara olika inom samma kommun, beroende på vilken plats källsorteringen sker men även skilja sig åt mellan närliggande kommuner.

Fördelarna med ett enhetligt nationellt system är att invånare i Sverige som rör sig över kommungränserna ska känna igen sig oavsett var man befinner sig. För att källsortering på offentlig plats ska fungera ska det vara lätt att göra rätt.

Representanter från kommunerna Malmö, Göteborg, Stockholm (Trafikkontoret), Helsingborg och Uppsala, samt Håll Sverige Rent, SP (Sveriges Tekniska Forskningsinstitut) VA SYD, Returpack och FTI (Förpacknings och tidningsinsamlingen) har tagit fram ett enhetligt system för utformning av färg och form på inkasthålet på avfallskärl för källsortering i stadsmiljö.

En rekommendation på färg och form på inkasthålet har tagits fram på de flesta förekommande sorteringsfraktioner och förslaget har varit ute på remiss hos ett stort antal kommuner samt organisationer inom branschen. Ovanstående grupp har sedan gått igenom remissförslagen, gjort en del justeringar från förslaget och tagit fram en rekommendation.

Denna rekommendation talar inte om vilken typ av kärl som skall användas utan enbart hur färg och form på inkasthålet ska utformas. Det måste vara upp till var och en att bestämma vilken typ av kärl man vill använda.

En kommunikationsplan ska tas fram och rekommendationen kommer att lanseras i olika sammanhang och med olika medel till alla Sveriges kommuner och andra intressenter så som fastighetsägare och leverantörer.

Mobil återbrukscentral Pop-up Återbruk

Pop-Up Återbruk består av två inredda containrar där sidorna fälls ner då den är öppen. Till den ena containern lämnar besökarna in kläder, möbler och andra saker som man inte har användning för längre, men som kan komma till nytta hos någon annan, personalen bedömer kvaliteten och sorterar. I den andra containern hamnar en del av det inlämnade materialet som besökarna kan ta med sig hem. Det som inte kan återbrukas lämnas till återvinning. På plats kan även finnas företag som gör nya saker av gamla föremål eller hjälper till att reparera saker, som exempelvis cyklar. Ytterligare kan konceptet också komma att kompletteras med behållare/fordon för farligt avfall och material till återvinning. Pop-up Återbruk är ett samarbete mellan Stockholm Vatten och Stockholms stad. Det mobila återbruket kommer att turnera runt på olika platser i Stockholm, både i inner- och ytterstad.

Automatisk miljöstation

Det är en egenutvecklad innovation som förenklar för stockholmare att slänga farligt avfall, som småelektronik, ljuskällor, batterier, målarfärg, nagellack och sprayburkar. Utifrån ser miljöstationen ut som ett litet plåthus, men inuti döljer sig avancerad teknik. För att lämna farligt avfall öppnar du en lucka genom sms eller QR-kod. Avfallet ställs i en låda, vilken tas om hand av en robot som ställer lådan på en hylla. Inne i den finns plats för en stor mängd lådor som roboten håller ordning på. När den börjar bli full larmar den själv till entreprenören. Avfallet töms genom samma lucka, dit roboten flyttar en fylld låda i taget. Automatiska miljöstationen är öppen dygnet runt, året runt och den är helt automatiserad. I dagsläget finns tre automatiska miljöstationer utplacerade i stadsmiljön och framöver beräknas två nya stationer per år kunna driftsättas.

Mobila miljöstationen

Stockholm Vatten ansvarar för den mobila miljöstationen, som är ett fordon som hämtar farligt avfall enligt en bestämd turlista. Den stannar på över 100 platser i både innerstaden och i ytterstaden.

Exempel på stopplatser för den mobila miljöstationen, här i Bromma

Detta kan medborgaren lämna:

- Farligt avfall (t ex kemikalier)
- Elavfall (t ex brödrost) upp till en mikrovågsugns storlek.

Detta kan medborgaren inte lämna:

- Explosiva varor (t ex fyrverkerier, nödraketer och ammunition)
- Grovavfall (t ex möbler)
- Vitvaror
- Stort elavfall (större än en mikrovågsugn)

Stockholm Vatten påminner via sms om medborgaren anmält sig till stadens sms-tjänst, hen får då en kostnadsfri påminnelse med turlistan innan mobila miljöstationen kommer till det område medborgaren bor i. Påminnelsen skickas ut dagen innan mobila miljöstationen börjar köra i det valda området.

Nedskräpning

Stockholms stads budget för åren 2016-2018 visar inriktningen när det gäller hur stadsmiljön ska tas om hand. Tillsammans med satsningar på skola, jobb och tidiga sociala insatser, ska en utveckling av levande och välskötta stadsmiljöer i hela staden vara i fokus.

För att uppnå denna vision arbetar Trafikkontoret på flera sätt för att minska nedskräpningen:

- Öka renhållningsinsatserna
- Städa mer då människor rör sig i den offentliga miljön
- Uppfylla stadens städgarantier, som innebär att städning, tömning av papperskorgar och klottersanering ska åtgärdas inom 24 timmar efter entreprenören mottagit anmälan
- Arbeta med plockstädning genom Stockholmsvärdar
- Erbjudar arbete för sommarungdomar som plockar skräp
- Öka samverkan med berörda aktörer så som näringsidkare, bostadsbolag och centrumägare
- Initiera nya samarbeten och insatser för en renare och tryggare stadsmiljö i ytterstadens små centra
- Kommunicera kontorets arbete för att hålla rent och motverka nedskräpning
- Kommunicera kontorets budskap att nedskräpningen är ett delat ansvar mellan individen och staden
- Byta ut befintliga mindre papperskorgar mot större papperskorgar med integrerade askkoppar
- Erbjudar möjligheten att källsortera i offentlig miljö
- Årligen anordna Skräpplockardagar tillsammans med Håll Sverige Rent
- Använda klimatsmarta alternativ i avfallshanteringen, så som exempelvis solcellskomprimerande skräpkorgar

Målsättningen för arbetet med planen för minskad nedskräpning är att stadens index i skräpmätningar och i medborgarundersökningar ska förbättras över tid samt att medborgarens attityder och beteenden kring nedskräpning ska förändras.

Arbetet ska följas upp genom årliga skräpmätningar och medborgarundersökningar. Index ska mätas genom:

- 1) Håll Sverige Rent & SCBs metod för att mäta och följa upp skräpfrekvens i städer.
- 2) Stadsledningskontorets medborgarundersökning stadsmiljö

Stadsdelsförvaltningarna

Stadsdelsförvaltningarna arbetar med daglig skötsel och tömning av skräpkorgar på parkmark.

Skärholmens stadsdelsförvaltning arbetar exempelvis med att engagera ungdomar genom projektet LYFT127 där de bland annat bjuder in alla Stockholms stadsdelar att tävla i Stockholmskampen i skräpplockning. Tävlingen är en modern fem-kamp med grenar kopplade till skräp. Varje stadsdel får skicka fem feriearbetande ungdomar som arbetar med parkskötsel. Ungdomarna representerar sin stadsdel i tävlingen som avgör vilken stadsdel som har de bästa skräpplockarna.

Hägersten – Liljeholmens stadsdelsförvaltning arbetar bland annat med att engagera skolungdomar och föreningar i skräpplockning vilket beskrivs längre ner i dokumentet.

Norrmalm och Kungsholmens stadsdelsförvaltningar har under ett par års tid arbetat med att installera källsortering i parklekar via solcellskomprimerande enheter från Big Belly och kommer fortsätta satsningen på Big Belly för att minska transporter vid tömning.

Avfallsplanen

Avfallsplanen är stadens strategidokument när det gäller avfallshantering och gäller för alla som bor och verkar i staden. Avfallsplanen utgör den ena delen av renhållningsordningen medan den andra delen utgörs av föreskrifter. Utformning, innehåll med mera regleras i Miljöbalken och av föreskrifter från Naturvårdsverket, samtidigt som regionala och lokala mål vävs in dessutom. Nu gällande avfallsplan antogs 2013 och gäller till och med 2016. En ny avfallsplan för Stockholm 2017-2020 är ute på remiss och planeras antas av kommunfullmäktige i början av 2017.

Förslaget till ny avfallsplan är framtaget i samråd med flera av stadens förvaltningar och bolag, bland annat trafikkontoret och miljöförvaltningen. Avfallsplanen innehåller huvudmål, delmål och förslag till åtgärder för att uppnå målen. Bland annat finns delmål kring att minska nedskräpningen i staden och att minska den marina nedskräpningen.

Utmaningar

I det växande Stockholm där det offentliga rummet blir allt tätare, där fler cykelbanor dras fram, där buller ska minskas och där avståndet till fasader krymper blir placeringen av gatmöbler så som återvinningsstationer och källsorteringsmoduler en utmaning

för staden. De fordon som ska tömma stationerna och modulerna ska komma fram till platsen samtidigt som placeringen inte får störa den fina stadsmiljöbilden som finns. Hur stationerna utformas, färgsätts och placeras bidrar till acceptansen hos medborgarna för eventuella störningar i form av buller och begränsad framkomlighet som uppstår. Andra lösningar, som exempelvis optisk sortering förväntas inom ett par år bidra till att det på ett enklare sätt går att lösa källsorteringen inom delar av fastighetsbeståndet.

Det förebyggande arbetet

Information till skolorna

Stockholm Vatten och Miljöförvaltningen arbetar i nuläget tillsammans och gör besök i skolor för att informera om miljöfrågor. På Stockholm Vattens hemsida finns också skolsajten, en webbplats med information för elever och lärare. <http://www.stockholmvatten.se/skolsajten/> Skolsajten är under utveckling för att även innefatta avfallsfrågor. Samarbeten planeras också med olika museer och också utveckling av arbetet i Glashuset.

Vi håller Rent-kampanjen – Skräpplockardagarna

Trafikkontoret arbetar tillsammans med Håll Sverige Rent för att arbeta förebyggande mot nedskräpning.

Vi Håller Rent är Sveriges största aktion mot skräpet – ett tillfälle för alla medborgare som vill ha en ren stad, en ren skog och en ren kust. Genom att plocka skräp ser medborgaren inte bara skräpet på ett nytt sätt, utan visar också för andra att skräp inte hör hemma någon annanstans än i papperskorgen. För i slutändan är det allas vårt skräp, och det försvinner inte av sig själv.

Alla kan delta i Vi Håller Rent - oavsett om man plockar skräp med en kollega på lunchrasten eller ordnar en skräpplockardag för hela grannskapet. Medborgaren bestämmer själv var hen vill plocka, hur länge och när. Ingen insats är för liten.

Stockholms stad via Trafikkontoret stöttar alla deltagare med skräpplockarmaterial från Håll Sverige Rent. Materialet består av vita sopsäckar, mindre skräppåsar, klistermärken samt handskar. Materialet körs ut under ca tre veckor under våren av stadens stockholmsvärdar.

I Vi håller rent-kampanjen finns ett pedagogiskt material för skolor och förskolor framtaget av Håll Sverige Rent. Det är material om nedskräpning, återvinning, konsumtion och allemansrätten - allt anpassat efter aktuella läroplaner.

Skolklasser städar

Några stadsdelar anordnar årligen en vårstädningkampanj med skolklasser och föreningar som får en fast ersättning för det arbetet. Själva kampanjen administreras av upphandlad entreprenör med hjälp av kartor som stadsdelsförvaltningen försett dem med. Det som städas är uteslutande parkmark, inte gator, torg eller fastighetsmark. Hur många som deltar varierar från område till område men oftast är det en skolklass samt några föräldrar per område.

Lek och prick-affär

För att få en pedagogisk undervisning i miljöarbete, hur miljön påverkas från inköp av varor till hantering av avfallet, har ett redskap i form av en lek- och prickaffär tagits fram. Affären har använts i förskolan och ingått i ett utbildningsprojekt för förskolebarn. Lek- och prickaffären har vandrat runt i olika förskolor och står nu placerad i en förskola i Spånga.

Kommunikation

Stadens budskap är att nedskräpningen är ett delat ansvar mellan individen och staden. Alla som bor, besöker eller arbetar i Stockholm har ett ansvar att inte skräpa ner och att använda de skräpkorgar som finns.

Hushållen har ett ansvar att inte använda stadens offentliga skräpkorgar för hushållsavfall.

Alla som bor, besöker eller arbetar i Stockholm uppmuntras också att till staden anmäla nedskräpning, fulla skräpkorgar och andra brister i stadsmiljön till staden via Tyck Till-appen eller på www.stockholm.se/tycktill

FTI – Insamling och producentansvar

Återvinningsstationer

Återvinningsstationer är till för hushållens förpackningar och tidningar. Det finns ca 250 st. återvinningsstationer utplacerade på i huvudsak offentliga ytor i Stockholm. Förpackningar och tidningar omfattas av s.k. producentansvar, det vill säga att det är de som tillverkar förpackningar och tidningar som ansvarar för att materialet samlas in och kan återvinnas, enligt förordningarna om producentansvar för förpackningar respektive returpapper. Huvudansvaret för insamlingssystemet, tömning, städning etc. och etablering av återvinningsstationer innehas av Förpacknings- och Tidningsinsamlingen, FTI AB. FTI AB sköter insamlingen av tidningar och förpackningar och är den organisation som söker bygglov och polistillstånd/markupplåtelse för stationerna. Stadsbyggnadskontoret hanterar byggloven. Trafikkontoret är

remissinstans när det gäller polistillståndet och bedömer placeringen av återvinningsstationerna. Stockholms kommun har genom Stockholm Vatten Avfall AB tecknat ett samverkansavtal med FTI. Avtalet berör bland annat drift, skötsel och utveckling av insamlingsystemet. Avfallsavdelningen har en samordnande roll för Stockholms del vilket också innebär uppföljning av avtalet. Miljö- och hälsoskyddsnämnden är tillsynsmyndighet.

Det finns ingen generell regel för hur många återvinningsstationer det ska finnas i en kommun, allt är beroende på lokala förutsättningar och antal invånare. Grundprincipen är att återvinningsstationer ska finnas på platser där människor rör sig, till exempel i närheten av där man köper sina förpackade varor. Varje återvinningsstation ska ge en miljövinst.

Framtiden

Många av de olika aktiviteter som finns idag och som beskrivs i detta dokument fungerar mycket bra och kommer behållas. Det går alltid att utveckla verksamheten när nya lösningar för avfallshantering kommer fram på marknaden och när nya idéer växer fram inom förvaltningarna.

Specifika utvecklingspunkter

Trafikkontoret kommer ta fram en strategi för var och hur återvinningsstationer, källsorteringsmoduler, solcellskomprimerande skräpkorgar samt övriga skräpkorgar ska placeras. Denna strategi ska underlätta för stadens medarbetare så att varje område får en genomtänkt planering när det gäller avfallshanteringen i stadsmiljön.

Trafikkontoret ska också ta fram en plan för hur kontorets upphandlade driftentreprenörer ska ha möjlighet att på rätt sätt slutsortera skräpet som samlas in.

Stockholm Vatten AB kommer utveckla verksamheten med källsortering för fastigheterna troligtvis med en kombination av olika system, både i stadsmiljön och i/vid fastigheterna, exempelvis optisk sortering och mobila lösningar för att förenkla för Stockholmare.

Stockholm Vatten AB och Trafikkontoret arbetar tillsammans för att kunna skapa en ökad möjlighet till källsortering vid evenemang. Några pilotförsök har gjorts under sommaren med insamling av matavfall vid evenemanget Smaka på Stockholm och med källsortering vid evenemangen Gotland Runt, Pride och Popaganda. En arbetsgrupp med representanter från respektive organisation startar upp utvecklingsarbetet under 2016.

Stockholm Vatten AB och Trafikkontoret kommer tillsammans undersöka möjligheterna för att textilinsamling i staden ska bli mer organiserad och tillgänglig för medborgaren.

Miljöförvaltningen kommer att utveckla tillsynen samt samarbeta med relevanta aktörer, däribland Stockholm vatten, för att få fler verksamheter att sortera matavfall och förpackningar. Detta arbete innefattar även verksamheter som pågår i stadens offentliga rum, exempelvis olika evenemang. Detta arbete bedöms bland annat leda till att medborgarnas möjligheter att sortera avfall ökar samtidigt som mängden avfall som ingår i ett kretslopp ökar. Förvaltningen kommer också att framgent lägga mer fokus på hur verksamheter arbetar för att minimera sitt avfall.